

Fremsat den 8. oktober 2026 af Mattias Tesfaye (S), Sigurd Agersnap (SF), Morten Dahlin (V), Alex Ahrendtsen (DF), Ole Birk Olesen (LA), Morten E. G. Brautsch (M), Mette Abildgaard (KF), Peder Hvelplund (EL), Jens Henrik Thulesen Dahl (DD), Steffen Holme Helledie (RV), Anna Bjerre (ALT), Lars Boje Mathiesen (BP), Naaja H. Nathanielsen (IA), Anna Falkenberg (SP) og Emilie Schytte (UFG)

Forslag til folketingsbeslutning

om, at Folketinget ikke må svinge vores veteraner: åbenhed og ærlighed i det politiske system – også når det gælder krigen i Afghanistan (borgerforslag)

Folketinget har bestilt en undersøgelse af Afghanistankrigen. Nu vil de samme politikere beskytte sig selv – med en ret til at censurere deres udtalelser ud af historien.

Forslaget pålægger Folketinget at gennemføre en afstemning om at give forskerne ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) mulighed for at gengive samtlige af Udenrigsministeriets sikkerhedsmæssigt godkendte udtalelser, oplysninger og optegnelser fra Det Udenrigspolitiske Nævns møder i forbindelse med den uvildige historiske udredning af Danmarks militære og civile indsats i Afghanistan i perioden 2001-2021.

Gengivelsen sker med navns nævnelse på de medlemmer af nævnet og de ministre, der har afgivet udtalelserne, i det omfang, forskerne finder det relevant.

Det er ikke en betingelse, at det enkelte nævnsmedlem eller den enkelte minister giver særskilt tilsagn.

Beslutningen omfatter alene materiale, som Udenrigsministeriet har vurderet kan offentliggøres uden skade for statens sikkerhed, rigets forsvar eller udenrigspolitiske forhold.

Er udredningen allerede udkommet i citatcensureret form, skal den uredigerede – men sikkerhedsscreenede – version offentliggøres inden for samme frist.

Folketingets formand træffer de fornødne foranstaltninger hertil, herunder at meddele Folketingets samtykke til Udenrigsministeriet i medfør af samtykkeordningen.

Beslutningen gælder alene udredningen om Afghanistan. Den ændrer ikke § 4 i lov om Det udenrigspolitiske Nævn og berører ikke fortrolighedsordningen i Det Udenrigspolitiske Nævn i andre sager.

Indstillingen fra Det Udenrigspolitiske Nævn og den beslutning, et flertal i Folketingets Præsidium tiltrådte den 7. maj 2026, tilsidesættes begge, for så vidt angår kravet om individuelt samtykke fra den enkelte politiker.

Beslutningen sker i overensstemmelse med undersøgelsens kommissorium og samtykkeordningen mellem Folketinget og Udenrigsministeriet om offentliggørelse m.v. af optegnelser fra møder i Det Udenrigspolitiske Nævn.

Bemærkninger til forslaget

Forslaget giver forskerne ved DIIS ret til at citere de af Udenrigsministeriet sikkerhedsmæssigt godkendte uddrag og citater fra optegnelser i Det Udenrigspolitiske Nævn i den uvildige historiske udredning om Danmarks indsats i Afghanistan – uden at den enkelte minister eller det enkelte nævnsmedlem skal samtykke individuelt.

1. Kernen i denne sag

Spørgsmålet om adgang til at citere fra optegnelserne er et politisk valg. Det er en afvejning mellem på den ene side demokratiet, befolkningen, Afghanistan, soldaterne og de pårørende – alle med en berettiget interesse i, at de beslutninger, der blev truffet på Danmarks vegne, kan ses i klart lys – og på den anden side den enkelte folkevalgtes ønske om at kunne skjule, hvad de har sagt.

Intet i nævnsloven, samtykkeordningen, kommissoriet eller beretningen giver politikerne ret til at bortredigere sig selv fra en uvildig udredning. Den ret har de ikke fået af loven. De har taget den – ved at bruge deres egen magt til at vedtage en ordning, der beskytter dem selv. Det er ikke jura. Det er politikere, der censurerer den forskning, de selv har bestilt.

Forslaget sikrer, at hver folketingspolitiker med sin stemme offentligt skal vælge – mellem demokratisk åbenhed og politisk selvbeskyttelse.

2. Krig – en af de mest indgribende beslutninger i et demokrati

At sende danskere i krig er en af de mest indgribende beslutninger, et demokrati overhovedet kan træffe. 44 danskere mistede livet i Afghanistan; 37 af dem faldt i kamp (note 1). Hertil kommer tusinder af sårede og hjemvendte, der bærer ar, ingen kan se.

Når Folketinget træffer beslutninger af den karakter, har befolkningen, soldaterne og de pårørende krav på at vide, på hvilket grundlag det skete. Folketinget bestilte selv udredningen i 2021 – et næsten enigt Folketing stemte for (note 2).

Rapporten er på over 1.000 sider og har ligget klar i mere end et år.

3. Fortroligheden beskytter oplysninger, ikke politikere

Hjemmelen for fortroligheden i Det Udenrigspolitiske Nævn findes i § 4 i lov nr. 54 af 5. marts 1954 om Det udenrigspolitiske Nævn (note 3). Bestemmelsen pålægger nævnsmedlemmer en pligt til at hemmeligholde, hvad de erfarer i nævnet, når sagen er betegnet som fortrolig. Det er en informationsbeskyttende pligt, der hviler på medlemmet – ikke en personbeskyttende ret, som medlemmet er blevet lovet.

Det fremgår af lovens ordlyd, af Lovsekretariatets notater og af sikkerhedscirkulære nr. 204 af 7. december 2001, at det er oplysningerne – ikke mødedeltagernes navne – der beskyttes (note 4).

Argumentet om, at enkeltpersoner skal give tilsagn til afklassificering, har ingen hjemmel – hverken i nævnsloven, i samtykkeordningen, i kommissoriet eller i den praksis, der er fulgt i tidligere udredninger.

Som i alle andre tilfælde ligger kompetencen til at frigive oplysningerne hos den myndighed, der ejer dokumenterne, ikke hos de enkeltpersoner, der i medfør af deres hverv optræder deri.

Tidligere udenrigsminister Holger K. Nielsen (SF), der har siddet i Det Udenrigspolitiske Nævn i ca. 25 år, har bekræftet det samme: »Jeg har aldrig fået et sådant »løfte« endside indgået en »aftale« om fortrolighed. Jeg har derimod – i medfør af Grundloven og Nævnsloven – fået et »påbud« om at respektere fortroligheden. Ikke af hensyn til mig selv, men af hensyn til Danmarks sikkerhed og udenrigspolitiske interesser. Der er tale om et krav, ikke et løfte.« (Note 5).

Når Udenrigsministeriet har vurderet, at oplysningerne kan offentliggøres uden skade for statens sikkerhed, rigets forsvar eller udenrigspolitiske forhold, ophører grundlaget for fortrolighed. Tilbage står alene politiske interesser i at undgå offentlighed om egne udtalelser. Det er ikke et beskyttelseshensyn, loven kender. Det er med andre ord ren politik.

4. Samtykkeordningen er fulgt – Folketinget skal blot sige ja

Folketinget har selv i 2021 – ved et bredt politisk forlig mellem regeringen, V, DF, SF, RV, EL, KF, LA, FG, KD og ALT – bestilt udredningen og fastlagt retningslinjer for forskernes adgang.

Disse retningslinjer svarer til dem, der gjaldt ved krigsudredningen fra 2019, og fastslår i bilag 1, nr. 5, at forskernes adgang til at offentliggøre nævnsoptegnelser sker »i henhold til den særlige samtykkeordning mellem Udenrigsministeriet og Folketinget« (note 6).

Samtykkeordningen beskriver fem trin. Trin 1 og 3 er Udenrigsministeriets sikkerhedsvurderinger; trin 2 er adgang under tavshedspligt; trin 4 er Udenrigsministeriets anmodning til Folketinget; trin 5 er Folketingets samtykke. Udenrigsministeriet har gennemgået materialet og givet grønt lys.

Det er trin 5, dette borgerforslag pålægger Folketinget at gennemføre – ved at sige ja.

Det flertal i Folketingets Præsidium, der den 7. maj 2026 tiltrådte indstillingen fra Det Udenrigspolitiske Nævn, valgte ikke at meddele almindeligt samtykke (note 7). I stedet blev der opstillet en yderligere betingelse, som ikke følger af samtykkeordningen: at hver enkelt minister og hvert enkelt nævnsmedlem skal samtykke individuelt, før vedkommendes udtalelser kan gengives med navn. Det er denne nyindførte vetoret, forslaget tilsidesætter.

5. Tidligere praksis: Fire gange er det gået fint

Forskere har fire gange tidligere fået adgang til at citere fra Det Udenrigspolitiske Nævns optegnelser i offentliggjor-

te udredninger: Nikolaj Petersens »Dansk Udenrigspolitisk Historie«, bind 6 (2004), DIIS' koldkrigsudredning (2005), CIA-udredningen ledet af professor Morten Heiberg (2012) og krigsudredningen om Danmarks militære engagement i Kosovo, Afghanistan og Irak ledet af professor Rasmus Mariager (2019) (note 8).

Ingen politiker er kommet i klemme. Dansk sikkerhed er ikke blevet kompromitteret. Nævnet har fungeret videre. CIA-udredningen i 2012 førte tværtimod til, at USA udstedte en bedre garanti – en konkret politisk gevinst af åbenheden.

At vetoetten først indføres nu – over for en udredning, der retter sigtekornet mod nulevende politikeres egne beslutninger om krig – er, som professorerne Mariager og Heiberg har formuleret det, »uacceptabelt og unødvendigt« (note 9).

6. *Moral injury, ansvar og veteranerne*

Beslutningerne blev truffet på vegne af et helt land. De blev udført af danske soldater. For mange af dem fulgte efter hjemkomsten en lang vej gennem Veterancentret, jobcentre, arbejdsskadesystemet og psykiatrien – hvor det værste, de havde oplevet, hver gang skulle foldes ud foran nye fremmede som prisen for at få hjælp. Sagde de nej, fik de ingen erstatning.

For de pårørende til de faldne er det ikke en akademisk debat. Det er spørgsmålet om, hvorfor deres mand, hustru, søn eller datter blev sendt af sted – og om beslutningstagerne vil stå ved deres ord.

7. *Nævnet kan tåle dagslys – også fremover*

Det Udenrigspolitiske Nævn er en grundlovsbestemt del af Danmarks udenrigspolitiske beslutningsproces, jf. grundlovens § 19, stk. 3 (note 10).

Når nævnet bruges til at lukke for offentlighed om allerede afsluttede sikkerhedsscreenede beslutninger om krig, kommer ordningen i konflikt med sin egen forfatningsmæssige funktion: at sikre, at regeringen rådfører sig med Folketinget – på befolkningens vegne.

Forslaget berører ikke § 4 i lov om Det udenrigspolitiske Nævn.

Tavshedspligten består. Klassificering og sikkerhedsgodkendelse består. Det aflytningssikrede mødelokale forbliver, hvad det skal være. Forslaget vedrører alene konkrete optegnelser i en konkret udredning, Folketinget selv har bestilt, og som Udenrigsministeriet har sikkerhedsgodkendt. Også fremover må og skal den politiske debat om krig og fred kunne tåle dagslys. Et demokrati, hvis beslutningstagere vægrer sig ved at blive undersøgt, er ikke et bedre demokrati. Det er et svagere et af slagsen (note 11).

8. *Hvad forslaget ikke er*

Forslaget ophæver ikke den generelle regel om fortrolighed i Det Udenrigspolitiske Nævn og ændrer ikke § 4 i lov om Det udenrigspolitiske Nævn. Det gælder ikke fremtidige udredninger. Det tilsidesætter ikke Udenrigsministeriets

sikkerhedsvurdering – tværtimod gælder det kun allerede sikkerhedsgodkendt materiale.

Forslaget pålægger heller ikke nogen at udtale sig. Det enkelte medlem og den enkelte minister er fortsat ikke pligtig til at give interview. Forslaget angår alene det skriftlige materiale i Folketingets arkiv.

Forslaget er partipolitisk neutralt. Vetoetten er en model, der rammer alle politikere, og kritikken har lydt på tværs af blokkene. Forslaget retter sig mod modellen – ikke mod bestemte partier.

9. *Effekt og økonomi*

Forslaget medfører ingen merudgifter. Tværtimod færdiggøres et udredningsarbejde.

Forslagsstiller og medstillere udtaler sig i denne sag alene som privatpersoner.

Noter

- 1) Forsvarsministeriet og Forsvaret, faldne i Afghanistan 2002-2013.
- 2) Aftale om uvildig historisk udredning af Danmarks militære og civile indsats i Afghanistan i perioden 2001-2021, indgået november 2021.
- 3) Lov nr. 54 af 5. marts 1954 om Det Udenrigspolitiske Nævn, § 4.
- 4) Sikkerhedscirkulære nr. 204 af 7. december 2001; Folketingets Lovsekretariats notater om fortrolighed og tavshedspligt (2012 og 2017).
- 5) Holger K. Nielsen (SF), fhv. udenrigsminister, opslag på LinkedIn, maj 2026.
- 6) Aftale af 2021 om uvildig historisk udredning af Danmarks indsats i Afghanistan 2001-2021, bilag 1, nr. 5; samtykkeordning mellem Folketinget og Udenrigsministeriet, trin 1-5.
- 7) Folketinget, »Et flertal i Præsidiets følger indstillingen fra Det Udenrigspolitiske Nævn om Afghanistanudredning«, 7. maj 2026.
- 8) Mariager og Heiberg, Politiken, den 17. januar 2026.
- 9) Mariager og Heiberg, Politiken, den 13. april 2026.
- 10) Danmarks Riges Grundlov, § 19, stk. 3.
- 11) Politiken, lederartikler af Marcus Rubin, den 25. maj 2025 og den 15. april 2026.

Om fremsættelsen i Folketinget

Forslagsstillerne i Folketinget bemærker, at der er tale om et borgerforslag, som inden for den fastsatte frist har opnået det antal støttetilkendegivelser fra borgere, som kræves for at få forslaget fremsat og behandlet som beslutningsforslag i Folketinget.

Borgerforslaget er oprindelig indgivet af Morten Kromann (adressebeskyttelse) som hovedstiller med Peter Hjorth, Aarhus, Anders Dyrholm, Aarhus, Claus Porse, Faaborg-Midtfyn, Morten Reintoft, Frederiksberg, Søren Ole Ekelund, Faaborg-Midtfyn, Mads Silberg Niebuhr, Solrød, Johanne Lykke, Lejre, Asger Sylvester Hartlev Kjærum, København, Carsten Rasmussen, Fredericia og Morten Vester Haldrup, København, som medstillere.

Fremsættelsen er alene udtryk for, at forslagsstillerne på vegne af de partier, som støtter borgerforslagsordningen, påtager sig at opfylde en nødvendig betingelse for, at borgerforslaget kan blive behandlet i Folketinget i overensstemmelse med intentionerne bag ordningen.

Fremsættelsen kan således ikke tages som udtryk for, at forslagsstillerne nødvendigvis støtter forslagets indhold.

Skriftlig fremsættelse

Mattias Tesfaye (S), Sigurd Agersnap (SF), Morten Dahlin (V), Alex Ahrendtsen (DF), Ole Birk Olesen (LA), Morten E. G. Brautsch (M), Mette Abildgaard (KF), Peder Hvelplund (EL), Jens Henrik Thulesen Dahl (DD), Steffen Holme Helledie (RV), Anna Bjerre (ALT), Lars Boje Mathiesen (BP), Naaja H. Nathanielsen (IA), Anna Falkenberg (SP) og Emilie Schytte (UFG):

Vi tillader os herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om, at Folketinget ikke må svinge vores veteraner: åbenhed og ærlighed i det politiske system – også når det gælder krigen i Afghanistan (borgerforslag)

(Beslutningsforslag nr. B 4)

Der er tale om et borgerforslag, som inden for den fastsatte frist har opnået det antal støttetilkendegivelser fra bor-

gere, som kræves for at få forslaget fremsat og behandlet som beslutningsforslag i Folketinget.

Fremsættelsen er alene udtryk for, at forslagsstillerne på vegne af de partier, som støtter borgerforslagsordningen, påtager sig at opfylde en nødvendig betingelse for, at borgerforslaget kan blive behandlet i Folketinget i overensstemmelse med intentionerne bag ordningen.

Fremsættelsen kan således ikke tages som udtryk for, at forslagsstillerne nødvendigvis støtter forslagets indhold.